

Διάλεξη 10^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Έκθεση της ειδικής εισηγήτριας του ΟΗΕ για τη θρησκευτική ελευθερία μετά την επίσκεψή της στη Δημοκρατία της Σερβίας το 2009
  - i. Τμήμα της έκθεσης της ειδικής εισηγήτριας που αφορά το εσωτερικό νομικό πλαίσιο για την ελευθερία θρησκείας ή κοσμοθεωρίας
  - ii. Συμπεράσματα και συστάσεις της ειδικής εισηγήτριας προς τις σερβικές αρχές

Σκοποί ενότητας

---

1. Μελέτη της έκθεσης της ειδικής εισηγήτριας του ΟΗΕ για τη θρησκευτική ελευθερία για τη Δημοκρατία της Σερβίας

**Τμήμα της έκθεσης της ειδικής
εισηγήτριας που αφορά το εσωτερικό
νομικό πλαίσιο για την ελευθερία
θρησκείας ή κοσμοθεωρίας**

Παράγραφος 7

Στο σύνταγμα της Σερβίας αναφέρεται:

- α.11: Η Σερβία είναι κοσμικό κράτος. Οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές κοινότητες είναι χωρισμένες από το κράτος και καμία θρησκεία δεν μπορεί να εγκαθιδρυθεί ως κρατική θρησκεία.
- α. 21: Απαγορεύεται οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση που βασίζεται σε οποιοδήποτε λόγο, μεταξύ άλλων στη θρησκεία.
- α.43: Εγγυάται την ελευθερία σκέψης, συνείδησης, πεποίθησης και θρησκείας, καθώς και το δικαίωμα να διατηρεί ή να αλλάζει κάποιος την πεποίθηση ή τη θρησκεία. Κανένα πρόσωπο δεν έχει την υποχρέωση να δηλώσει τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις τους. Οι γονείς και οι νόμιμοι κηδεμόνες έχουν το δικαίωμα να διασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική εκπαίδευση των παιδιών τους σε συμφωνία με τις δικές τους πεποιθήσεις

Παράγραφος 8

Συνέχεια από τις αναφορές στο Σύνταγμα για ελευθερία θρησκείας:

- α. 43: Η ελευθερία εκδήλωσης θρησκείας ή κοσμοθεωρίας μπορεί να περιοριστεί από το νόμο μόνο αν είναι αναγκαίο για την προστασία της ζωής και της υγείας των ανθρώπων, της ηθικής της δημοκρατικής κοινωνίας, των ελευθεριών και δικαιωμάτων που είναι εγγυημένες από το σύνταγμα, της δημόσιας ασφάλειας και τάξης, ή για την παρεμπόδιση της διακίνησης του θρησκευτικού, εθνικού ή φυλετικού μίσους.
- α.5: Οι δραστηριότητες των κομμάτων που αποβλέπουν σε βίαιη ανατροπή του συνταγματικού συστήματος και παραβιάσεις των εγγυημένων ανθρώπινων ή μειονοτικών δικαιωμάτων, την παρακίνηση στο φυλετικό, εθνικό ή θρησκευτικό μίσος απαγορεύονται.
- α. 44: Οι εκκλησίες και θρησκευτικές κοινότητες είναι ίσες και ελεύθερες να οργανώνουν ανεξάρτητα την εσωτερική τους οργάνωση, τα θρησκευτικά ζητήματα, να επιτελούν ιεροτελεστίες δημόσια, να ιδρύουν και να διοικούν θρησκευτικά σχολεία, κοινωνικούς και φιλανθρωπικούς οργανισμούς σύμφωνα με το νόμο. Το συνταγματικό δικαστήριο μπορεί να απαγορεύει μια θρησκευτική κοινότητα μόνο αν οι δραστηριότητες της παραβιάζουν το δικαίωμα στη ζωή, στη διανοητική ή φυσική υγεία, στην οικογενειακή και προσωπική ακεραιότητα, στη δημόσια ασφάλεια και τάξη ή αν υποκινεί θρησκευτικό, φυλετικό ή εθνικό μίσος.

Παράγραφος 10

Ο νόμος του 2006 προβλέπει για εκκλησίες και θρησκευτικές κοινότητες το καθεστώς του νομικού προσώπου, για όσες είναι καταχωρημένες σύμφωνα με το νόμο. Το α. 10 κατονομάζει εκκλησίες ή κοινότητες, που στη Σερβία έχουν ιστορική συνέχεια, των οποίων το νομικό καθεστώς αποκτήθηκε στη βάση ειδικών νόμων:

1. πέντε παραδοσιακές εκκλησίες:

- i. σερβική ορθόδοξη (που στο α.11 αναφέρεται ότι έχει παίξει έναν εξαιρετικό ιστορικό, εθνικά επικοδομητικό και εκπολιτιστικό, ρόλο στη διατήρηση και ανάπτυξη της ταυτότητας του σερβικού λαού)
- ii. ρωμαιοκαθολική
- iii. σλοβακική ευαγγελική
- iv. χριστιανική μεταρρυθμισμένη
- v. ευαγγελική χριστιανική

2. δύο θρησκευτικές παραδοσιακές κοινότητες:

- i. ισλαμική
- ii. εβραϊκή

Παράγραφος 11

- Η διαδικασία για την καταχώρηση των εκκλησιών και θρησκευτικών κοινοτήτων στο βιβλίο καταχώρησης, που διατηρείται από το αρμόδιο υπουργείο για τις θρησκευτικές υποθέσεις, θεσπίζεται στα α. 17 ως 25 του νόμου του 2006. Δεν μπορεί να καταχωρηθεί κανένας θρησκευτικός οργανισμός, του οποίου όνομα περιέχει μια επωνυμία ή ένα μέρος επωνυμίας που εκφράζει την ταυτότητα μιας εκκλησίας, θρησκευτικής κοινότητας ή οργανισμού που έχει ήδη καταχωρηθεί ή έχει υποβάλλει αίτηση για καταχώρηση.
- α.18: οι θρησκευτικές κοινότητες που δε θεωρούνται παραδοσιακές σύμφωνα με το α. 10 του συντάγματος πρέπει να υποβάλλουν ένα μνημόνιο με τα ονόματα και τις υπογραφές των ιδρυτών, που να περιλαμβάνει τουλάχιστον το 0,001% των ενήλικων πολιτών της Σερβίας, που είναι κάτοικοι Σερβίας σύμφωνα με την πιο πρόσφατη επίσημη απογραφή του πληθυσμού ή αλλοδαποί πολίτες με μόνιμη διαμονή στο έδαφος της Σερβίας.

Παράγραφος 12

- Σύμφωνα με το α. 20 του νόμου του 2006, το αρμόδιο υπουργείο για τις θρησκευτικές υποθέσεις μπορεί να απορρίψει μια αίτηση καταχώρησης ενός θρησκευτικού οργανισμού αν οι σκοποί, διδασκαλίες, τελετές ή δραστηριότητες είναι αντίθετες στο σύνταγμα και τη δημόσια τάξη ή αν θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή, υγεία, ελευθερία, δικαιώματα των άλλων, των παιδιών, στην προσωπική και οικογενειακή ακεραιότητα ή στην περιουσία.
- Κατά τη λήψη απόφασης επί μιας αίτησης, το αρμόδιο υπουργείο θα λαμβάνει υπόψη την απόφαση του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και τις δικαστικές ή διοικητικές αποφάσεις που αφορούν την καταχώρηση ή τις δραστηριότητες ενός εξειδικευμένου θρησκευτικού κανονισμού σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ.
- Η έγκριση της καταχώρησης, η απόρριψη της αίτησης ή η διαγραφή από το μητρώο μπορούν να αποτελούν αντικείμενο έφεσης δια της διοικητικής οδού.

Παράγραφος 13

- Το κοινοβούλιο της Δημοκρατίας της Σερβίας υιοθέτησε ένα νόμο για την απαγόρευση των διακρίσεων το Μάρτιο του 2009. Ο νόμος ορίζει ως διακρίσεις και μεταχείριση που προκαλεί διακρίσεις, οποιαδήποτε αδικαιολόγητη διαφοροποίηση ή άνιση μεταχείριση (πχ πράξη , παράλειψη) όσον αφορά πρόσωπα ή ομάδες, που εκτελείται κατά έναν ανοιχτό ή συγκεκριμένο τρόπο για λόγους, μεταξύ άλλων θρησκευτικών πεποιθήσεων:
  - α. 19 Διακρίσεις συμβαίνουν όταν παραβιάζεται η ελευθερία έκφρασης θρησκείας πχ όταν σε ένα πρόσωπο ή ομάδα αρνείται κάποιος το δικαίωμα να διατηρούν ή να αλλάζουν τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ή να δρουν σύμφωνα με αυτές.
- Λίγο πριν την υιοθέτηση του νόμου του 2009, προστέθηκε μια παράγραφος, που προέβλεπε ότι οι δράσεις ιερών ή άλλων θρησκευτικών αξιωματούχων, που είναι σε συμφωνία με τη διδασκαλία ή τους σκοπούς των θρησκευτικών κοινοτήτων (καταχωρημένων με βάση το νόμο του 2006) δεν πρέπει να θεωρούνται ότι προκαλούν διακρίσεις.
- Η πίεση από θρησκευτικές και συντηρητικές ομάδες που αφορούν ζητήματα, όπως τη θρησκευτική μεταστροφή και την ελεύθερη έκφραση σεξουαλικού προσανατολισμού είχαν οδηγήσει σε μια προσωρινή απόσυρση του ν/σ από την νομοθετική ατζέντα στις αρχές Μαρτίου 2009. Ένας τροποποιημένος νόμος εναντίον των διακρίσεων υιοθετήθηκε στις 26/3/2009 με μικρή πλειοψηφία.

Παράγραφος 14

- Ο νόμος του 2001 για την απογραφή του πληθυσμού θεσπίζει ότι κανένα πρόσωπο δεν είναι υποχρεωμένο να δηλώνει τη θρησκευτική του προσχώρηση και η φόρμα απογραφής πρέπει να περιέχει μια σημείωση για το θέμα αυτό.
- Στο νόμο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (α. 18) προβλέπεται ότι τα δεδομένα για τη φυλετική καταγωγή, εθνότητα, θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, μπορούν να επεξεργαστούν και να χρησιμοποιηθούν, μόνον έπειτα από γραπτή συναίνεση του πολίτη.

Σύνοψη και σχολιασμός των παραγράφων 7-14

- Το σύνταγμα εγγυάται τη θρησκευτική ελευθερία με περιορισμούς και αναγνωρίζει την ισότητα των θρησκευμάτων και το δικαίωμα στην αυτονομία των κοινοτήτων.
- Ο νόμος του 2006 για εκκλησίες και θρησκευτικές κοινότητες αναφέρει πέντε παραδοσιακές εκκλησίες και δύο παραδοσιακές θρησκευτικές κοινότητες (διάκριση παραδοσιακών και μη).
- Ο νόμος για απαγόρευση διακρίσεων (Μάρτιος 2009) δεν θεωρεί διακρίσεις (κάτι που δεν υπάρχει στον αντίστοιχο ελληνικό νόμο που ψηφίστηκε το 2014) δράσεις ιερέων ή άλλων θρησκευτικών αξιωματούχων που είναι σύμφωνες με τους σκοπούς των εκκλησιών η θρησκευτικών κοινοτήτων.
- Υπάρχει παραβίαση των διεθνών κανόνων, που δεν αναφέρει η ειδική εισηγήτρια, μέσω της διάκρισης καταχωρημένων και μη θρησκευτικών κοινοτήτων. Με βάση αυτό θα έπρεπε να μη θεωρούνται διακρίσεις και οι αντίστοιχες δράσεις των ιερέων των μη καταχωρημένων θρησκευτικών κοινοτήτων.

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Συμπεράσματα και συστάσεις της ειδικής εισηγήτριας προς τις σερβικές αρχές

Παράγραφος 31

- Η ειδική εισηγήτρια επισκέφτηκε μερικούς πολυεθνικούς και πολυθρησκευτικούς δήμους στην κεντρική Σερβία όπου φαίνεται να ανθεί ατμόσφαιρα θρησκευτικής ανοχής.
- Οι διαθρησκευτικές διαβουλεύσεις σε τοπικό, εθνικό και ιδίως περιφερειακό επίπεδο είναι σημαντικές για την προαγωγή της κατανόησης της ανοχής και του σεβασμού μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων. Επιπλέον το κράτος δικαίου και η λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών είναι προαπαιτούμενα για την αποτελεσματικότητα αυτών των στρατηγικών που επιζητούν να ενθαρρύνουν τον πραγματικό διάλογο σε ένα ανοιχτό και πλουραλιστικό, πολυφωνικό περιβάλλον. Διάφοροι κρατικοί θεσμοί μπορούν και θα πρέπει να συνεχίσουν να παίζουν ένα κομβικό ρόλο σε αυτά τα ζητήματα, συμβάλλοντας στη συμφιλίωση και την οικοδόμηση σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας θρησκείας ή κοσμοθεωρίας.
- Τα ζητήματα της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων στη βάση της θρησκείας ή κοσμοθεωρίας θα πρέπει να είναι μεταξύ των προτεραιοτήτων της κυβέρνησης.

Παράγραφος 32

- Σε αυτό το πλαίσιο συνίσταται μεταρρύθμιση και κατάλληλη εφαρμογή του ισχύοντος δικαίου για τις εκκλησίες και θρησκευτικές κοινότητες, προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων. Φαίνεται ζωτικό ότι το υπουργείο θρησκειών είναι περισσότερο διαφανές στη λήψη απόφασης και δεσμεύεται αυστηρά από τα καθήκοντα ουδετερότητας και αμεροληψίας.
- Όπως υπογραμμίστηκε στην έκθεση προς την επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων η καταχώρηση δε θα πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την πρακτική μιας θρησκείας αλλά μόνο για την απόκτηση νομικής προσωπικότητας και συναφών προνομίων. Οι διαδικασίες καταχώρησης δε θα πρέπει να είναι επιβαρυντικές και σύνθετες, έτσι ώστε η διαδικασία καθαυτή να μη γίνεται ένα εμπόδιο στη καταχώρηση (πχ σε σχέση με τον απαιτούμενο αριθμό υπογραφών ιδρυτών). Η καταχώρηση δε θα πρέπει να εξαρτάται από την εξέταση του ουσιαστικού περιεχομένου της πεποίθησης, της δομής ή του κλήρου. Επιπρόσθετα, καμία θρησκευτική ομάδα δε θα πρέπει να έχει εξουσία να αποφασίζει για την καταχώρηση άλλης θρησκευτικής ομάδας.

Παράγραφος 33

Όσον αφορά τους χώρους λατρείας:

- Απόφαση 55/254 της Γενικής Συνέλευσης καλεί τα κράτη να ασκήσουν όλες τις προσπάθειες για να διασφαλίζουν ότι οι θρησκευτικοί τόποι γίνονται πλήρως σεβαστοί και προστατεύονται σε συμφωνία με τα διεθνή standards και την εθνική νομοθεσία.
- Επίσης, η ειδική εισηγήτρια καλεί στην υιοθέτηση κατάλληλων μέτρων για την πρόληψη όλων των πράξεων ή απειλών βίας, καταστροφής ή διακινδύνευσης, που κατευθύνεται εναντίον θρησκευτικών τόπων.

Παράγραφος 34

- Οι φωνές των ατόμων που δεν ομολογούν οποιαδήποτε θρησκεία και εκείνων που είναι διστάμενοι στα πλαίσια των κοινοτήτων τους ή δε θέλουν να έχουν σχέση με τις θρησκείες, δε θα πρέπει να περιθωριοποιούνται. Αυτά τα άτομα δεν αναφέρονται ρεαλιστικά στην τελευταία απογραφή, ούτε δίνεται μια δυνατότητα για τη θεσμική έκφραση των απόψεων τους σε θέματα θρησκείας ή κοσμοθεωρίας.
- Μια αληθινά πολυφωνική κοινωνία είναι απαραίτητη προϋπόθεση ενός δημοκρατικού συστήματος. Οι θεϊστικές, αθεϊστικές και μη θεϊστικές πεποιθήσεις και οι οπαδοί τους, όπως και αυτοί που δεν ομολογούν ότι ανήκουν σε κάποια θρησκεία, έχουν ένα σημαντικό ρόλο να παίξουν στην οικοδόμηση αυτού του πλουραλισμού.

Σύνοψη παραγράφων 31-34

- Προτείνεται η τροποποίηση του ισχύοντος νόμου για τις εκκλησίες και τις θρησκευτικές κοινότητες, προς αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων.
- Όσον αφορά τις διαδικασίες καταχώρησης, δε θα πρέπει να προκαλούν εμπόδια, αλλά να είναι διαφανείς και να περιέχουν τυπικές και όχι ουσιαστικές προϋποθέσεις.
- Ειδική μνεία γίνεται για τα άτομα που δεν ομολογούν καμιά θρησκεία και τους διστάμενους στα πλαίσια των κοινοτήτων τους, που στερούνται θεσμικής έκφρασης και η οποία πρέπει να τους δοθεί

Βιβλιογραφία

1. Έκθεση του ειδικού εισηγητή για την Σερβία
2. Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Σερβίας

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

